

קונטרס
**בדין התקנת עירוב
על פי שיטת
כ"ק אדמו"ר הזקן**

מאת
הרב שלום דובער שי' לוי
ספרן ראשי בספריית אגודת חסידי חב"ד
מהדיר שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, ומחבר ספרי הלכה ומחקר

תורגם לאנגלית על ידי
הרב אליהו שי' תגר
מתרגם שולחן ערוך אדמו"ר הזקן לאנגלית, ומחבר ספרים

קראון הייטס, כאן צוה הוי' את הברכה
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה
שנת "הקהל את העם"

עירוב בשכונתנו – לשיטת רבינו הזקן

א | פתיחה

באחרונה הגיעה סערת העירוב לשכונתנו קראון הייטס, עד שישנם אלו הגודרים צורות הפתח מסביב לשכונה, כדי להתיר בה הטלטול.

זאת למרות שבמשך כל אורך השנים התנגדו לזה רבני שכונתנו. וכן נתפרסם שהרבי התנגד לעריכת עירוב בשכונתנו.

אמנם בטורים שלפנינו לא באתי אלא לברר, אם יש מקום לומר שעירוב זה יועיל להלכה, לפי שיטת רבינו הזקן בהלכות עירובין.

אשר לכאורה פשוט, שלדעת רבינו הזקן יש לרחובות שבשכונתנו דין רשות הרבים גמורה, שאין צורת הפתח מועלת בה להכשירה לטלטול.

וגם אפילו לדעת הרבנים שאינם פוסקים כדברי רבינו הזקן, עד שמטעם זה סוברים שהעירוב בשכונת בארא-פארק מועיל לטלטול. מכל מקום גם הם יודו שבשכונתנו לא יועיל עירוב זה לטלטול.

ומי שרוצה לומר שרחובות שכונתנו אין להם דין רשות הרבים גמורה, בהכרח יצטרך לומר גם, שכל המציאות של רשות הרבים אינה יכולה להיות, ולא היתה יכולה להיות, בשום זמן ובשום מקום בעולם. וזה נגד החוש, ונגד כל המבואר בש"ס ופוסקים, וכפי שיתבאר לפנינו.

במאמר זה אשתדל לבאר הלכה זו באופן קל ומוכן, גם למי שאינו בקי בהלכות עירובין, כדי שכל אחד יוכל לשפוט בעצמו, אם עירוב כזה יכול להועיל להלכה.

ב | 4 סוגי רשות הרבים גמורה

נתחיל עם סקירת סוגי רשות הרבים גמורה שאין העירוב מועיל בהם, וסקירת סוגי מבוי המפולש, שהעירוב מועיל בהם.

בשוע"ר (סי' סד ס"ד): "אע"פ שצורת פתח היא כמחיצה גמורה, ואם עשה צורת פתח על גבי ד' קונדיסין רשות היחיד גמורה היא מן התורה, אפילו

עשה כן באמצע רשות הרבים גמורה ... אעפ"כ מדברי סופרים אין צורת פתח מועלת לרשות הרבים גמורה, אם נשלמו בה כל תנאי רשות הרבים שנתבאר בסי' שמ"ה, אלא) הבא להכשיר רשות הרבים להתיר בה הטלטול צריך לעשות לה דלת מכאן ודלת מכאן".

והכוונה היא למה שנתבאר בסי' שמה (סי"א): "איזו היא רשות הרבים, רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה ... וכן דרכים שעוברים בהן מעיר לעיר ורחבים ט"ז אמה, וכן מבואות רחבים ט"ז אמה המפולשים מרחוב לרחוב או מרחובות לדרכים הרחבים ט"ז אמה, הן רשות הרבים גמורה".

והן ארבעה סוגי "רשות הרבים גמורה":

(א) רחובות.

(ב) שווקים.

(ג) דרכים מעיר לעיר.

(ד) מבואות המפולשים.

ומקורו כברייתא (שבת ו, א): "ואיזו היא רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין, זו היא רשות הרבים גמורה". ופירש"י: "סרטיא, מסילה שהולכין בה מעיר לעיר. פלטיא, רחבה של עיר ששם מתקבצין לסחורה. ומבואות של עיר רחבים י"ו אמה, המפולשין משני ראשיהן לפלטיא".

וכן נפסק בשו"ע (סי' שמה ס"ז): "רחובות ושווקים" שהם "סרטיא ופלטיא" האמורים כברייתא). ומפרש המ"א (ס"ק ה): "רחובות, דרכים שעוברים מעיר לעיר, הוי רשות הרבים". והוא כפירוש רש"י הנ"ל.

ואף שבברייתא (ופרש"י) נמנו רק שלושה סוגי רשות הרבים:

(א) סרטיא, שהיא דרך מעיר לעיר.

(ב) פלטיא, שהוא שוק.

(ג) מבואות המפולשין לרשות הרבים.

מפרש רבינו שהם מחולקים לארבעה סוגים, כיון שיש שני סוגי סרטיא: (א) רחובות שבתוך העיר. (ב) דרכים מעיר לעיר. ושניהם רשות הרבים גמורה.

ואפשר מקורו ברש"י עירובין (ז, א): "סרטיא דרך הילוך בני אדם, פלטיא רחוב לשווקים". ולא חילק בין אם היא דרך הילוך בני אדם מעיר לעיר, או שהיא דרך הילוך בני אדם בתוך העיר.

וכן נראה ברש"י עירובין (יז, ב): "באיסרטיא, דרך כבושה". ולא חילק באיזה מקום היא דרך כבושה זו, בעיר או מחוץ לעיר.

ומפורש יותר ברש"י סנהדרין (קיא, ב): "היה רחובה ... חוץ לעיר, כונסין אותה לעיר ... רחוב סרטיא גדולה". הרי שביין עם הרחוב הוא חוץ לעיר ובין אם הוא בתוך העיר, נקרא בשם סרטיא גדולה.

וכן נראה שפירש הערוך (ערך סרט): "מקום שהולכין שם רבים תדיר, והוא דרך המלך". ולא חילק בין אם "הולכין שם רבים תדיר" מעיר לעיר, או ש"הולכין שם רבים תדיר" מאיזור לאיזור שבתוך העיר, שניהם נקראים סרטיא.

וההוכחה לכל זה זה ממחנה ישראל שבמדבר, שממנו למדים את כל דין רשות הרבים, והרי לא הלכו בו תדיר מעיר לעיר, אלא היו הולכים בו תדיר מאיזור לאיזור בתוך המחנה.

ומהו אם כן ההפרש בין "רחוב" שהוא רשות הרבים גמורה מצד עצמו, לבין "מבואות המפולשים", שאינם רשות הרבים גמורה מצד עצמם, אלא מטעם שהם מפולשים משני ראשיהם לרשות הרבים ! ?

הנה יש ללמוד חילוק זה מלשון הערוך המובא לעיל: "מקום שהולכין שם רבים תדיר, והוא דרך המלך". והיינו שהרחובות הראשיים, שהם "דרך המלך", שעשויים כדי ללכת בהם מאיזור לאיזור בתוך העיר, הנם רשות הרבים גמורה מצד עצמם. ואילו המבואות, שעשויים בעיקר לאנשים הדורים במבואות אלו; אלא שכיון שהם מפולשים משני צדדיהם לרשות הרבים, בוקעים רבים גם בהם. ולכן אינם נחשבים רשות הרבים מצד עצמם, אלא מטעם שהם מפולשים לרשות הרבים.

ננסה אולי להמחיש ולקרב הדברים להבנתנו, לפי סוגי הרחובות שבשכונתנו קראון הייטס:

(א) הרחובות איסטערן פארקוויי; עמפיר - הם "רחובות" ראשיים, שעשויים כדי לנסוע ולעבור בהם מאיזור לאיזור.

(ב) הרחובות נוסטרנד; קינגסטון - יוטיקה (והרחובות שביניהם) - הם "שווקים", שעשויים לחנויות.

(ג) "דרכים" מעיר לעיר אין לנו בשכונתנו. ותוכנם מובן.

(ד) הרחובות ברוקלין; ניו-יורק; מונטגומרי - יוניון (והרחובות שביניהם) -

הם רחובות מגורים ("רעזידענשל"). היינו ש(אף אם אינם "רחובות" ראשיים העשויות לנסוע בהן מאיזור לאיזור, וגם אינם "שווקים" העשויים לחנויות, מכל מקום) הם "מבוי המפולש" (ניו-יורק; ברוקלין הם מפולשים מאיסטערן פארקוויי עד עמפייר; ומונטגומרי - יוניון הם מפולשים מנוסטרנד ועד יוטיקה, ומה שביניהם). ולכן גם הם "רשות הרבים גמורה".

אלו הן ארבעה סוגי "רשות הרבים גמורה", אשר "אין צורת פתח מועלת לרשות הרבים גמורה".

ג | 4 סוגי מבוי המפולש לרשות הרבים

והיכן מועלת צורת הפתח?

על זה נתבאר בשוע"ר (סי' שסד ס"א): "מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים, והוא עצמו אינו רשות הרבים, כגון שאין רבים בוקעים בו, או שאין ברחבו ט"ז אמה ... צריך צורת פתח".

ואף שהובא לעיל (מסי' שמה ס"א): "מבואות ... המפולשים מרחוב לרחוב ... הן רשות הרבים גמורה", שאין צורת הפתח מועלת בהן; היינו דוקא מבואות המפולשים שרבים בוקעים בהם, וגם יש ברחבם ט"ז אמה, משא"כ אם חסר בהם אחד משני תנאים אלה, היינו "שאיין רבים בוקעים בו". או "שאיין ברחבו ט"ז אמה". אזי "הוא עצמו אינו רשות הרבים" גמורה, ומועלת בו צורת הפתח.

המקור לתנאי הראשון (שאיין רבים בוקעים בו), הוא בהגהות אשרי (עירובין פ"א ס"ח): "ודוקא דליכא בקיעה אלא מבני מבוי, אבל אם בקעי כל בני העיר מכאן ומכאן דרך אותו מבוי המפולש ... אז לא סגי בצורת הפתח".

וכן מבואר ברבנו ירוחם (נתיב יב ח"ד): "כל מבוי מפולש או דרך והוא רחב י"ו אמה, ורבים בוקעין בו ומצויין שם, הוי רשות הרבים".

וכן בריטב"א (עירובין נט, א ד"ה כאן הודיעך. הובא בחי' צ"צ רד, א): "שהעיקר תלוי אם היא דרך סלולה לרבים אזי היא רשות הרבים, ואם היא מבוי המפולש לרשות הרבים, שאין בקיעתה תדירה וסלולה להדיא, אינה רשות הרבים".

והיינו שכל רחוב המפולש לרשות הרבים, אם על ידי זה "בקעי כל בני העיר" גם במבואות אלו, יש לו דין רשות הרבים גמורה, ואין צורת הפתח מועלת בו. ואם "ליכא בקיעה אלא מבני מבוי", אין לו דין רשות הרבים גמורה, אלא דין מבוי המפולש לרשות הרבים, שצורת הפתח מועלת בו.

והמקור לתנאי השני (שאיין ברחבו ט"ז אמה), הוא במגיד משנה (הל' שבת פ"ז ה"ג): "ופירוש מפולש לרשות הרבים מכאן ומכאן, בשאינו רחב ט"ז

אמות, אבל רחב, זהו רה"ר גמורה". והיינו שצורת הפתח מועלת רק במבוי המפולש שאין ברחבו ט"ז אמה.

ועוד יש אופן רביעי של מבוי המפולש, שנתבאר בשוע"ר שם (רס"י סוד):
"מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים והוא עצמו אינו רשות הרבים ... צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן, אם אינו רחב מעשר אמות".

יוצא אם כן שיש לנו ד' סוגי מבוי המפולש לרשות הרבים:

(א) מבוי המפולש שרבים בוקעים בו ורחב ט"ז אמה, הוא רשות הרבים גמורה, ואינו נותר אלא בדלתות.

(ב) מבוי המפולש שאין רבים בוקעים בו (אף שרחב ט"ז אמה), נותר בצורת הפתח מכאן ומכאן.

(ג) מבוי המפולש שאינו רחב ט"ז אמה (אף שרבים בוקעים בו), נותר בצורת הפתח מכאן ומכאן.

(ד) מבוי המפולש שאינו רחב מעשר אמות, נותר בצורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן.

נראה עתה מה שנוגע למעשה מכל זה בשכונתנו קראון הייטס:

(א) ברור הדבר שכמעט כל הרחובות שבשכונתנו עשויים לכל בני העיר. וכיון שרבים בוקעים בהם, הרי הם "רשות הרבים גמורה", ואינם ניתרים אלא בדלתות.

(ב) אמנם הסימטאות, הנקראות בלשון המדינה alleyway (שבין הרחובות יוניון - אמפייר), הן עשויות בעיקר עבור הדירים ברחוב זה, שהם עוברים דרך הסימטאות, כדי לחנות את המכוניות שלהם במוסכים (garage) הפרטיים שלהם, ואינן עשויות עבור כל בני העיר. לכן אף שהן מפולשות לרחובות נוסטרנד - יוטיקה (ומה שביניהם), מכל מקום אין להן דין רשות הרבים גמורה, ומועלת בהן צורת הפתח.

(ג) סימטאות אלו אין בהם רוחב ט"ז אמה, ולכן אפילו היו רבים בוקעים בהן, היתה מועלת בהן צורת הפתח.

(ד) סימטאות אלו הם לערך רוחב עשר אמות, לפעמים הם קצת יותר מעשר

אמות ולפעמים קצת פחות; שאז ניתרים על ידי צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן.

אלא שלפעמים לא סגי בלחי או קורה, וצריך פס או שני לחיים, כמבואר בשוע"ר (סי' שסג ס"ל): "אין מבוי ניתן בלחי וקורה עד שיהיו פתוחים לתוכו שתי חצירות ולכל חצר שני בתים, אבל פחות מכן דינו כחצר שאינה ניתרת אלא בפס ד' או בב' פסין של ב' משהויין".

והמנהג לעשות גם בזה צורת הפתח מכאן ומכאן, כמבואר בשוע"ר (סי' שסג ס"ב): "והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקן כל המבואות על ידי ... צורת פתח ... כדי להתיר גם במבואות המפולשים שצריכים צורת פתח".

ד | עיר שאין בה ששים ריבוא

אחר כך מוסיף ומבאר בשוע"ר (סי' שסד ס"ד): "וכבר נתבאר בסי' שמ"ה שיש אומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה".

והיינו מה שנתבאר שם (סי"א): "ויש אומרים שכל שאין ששים ריבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים אלא כרמלית. ועל פי דבריהם נתפשט המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה. ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו (וכל ירא שמים יחמיר לעצמו)".

ובשוה"ג ביאר רבינו הטעם (למה שנתבאר בפנים ש"כל ירא שמים יחמיר לעצמו"): "שכן דעת גדולי הראשונים, וטעמם ונימוקם עמם שלא [נזכרו ששים ריבוא] בגמרא".

ומטעם זה הנה אף שכותב כאן "נתפשט המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה", מכל מקום לא כתב כאן לסמוך על דעה זו, אלא ש"אין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו".

והוא כעין האמור בשוע"ר (סי' רעו ס"ח): "אין להקל כלל בזה ... אלא שאין למחות בהמקילין".

וכד מעיינין שפיר חזינן, כי:

(א) ברוב הלכות עירובין לא מוזכרת שיטה זו כלל בשוע"ר, אלא מבאר בפשיטות החילוקים בין דין רשות הרבים שאסור, לבין דין כרמלית שהתירו (ראה סי' שכה סט"ז, וסי' שלא ס"ח, וסי' תמד ס"י).

(ב) גם במקומות שהביא בשוע"ר דעה זו, הנה ברוב המקומות לא הכריע כלל

לומר שהמנהג כמהקילין, אלא "שיש אומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה" (ראה סי' שא סל"ח, וסי' שג סכ"ג, וסי' שז סכ"ז, וסי' שכה ס"ד, וסי' שלה ס"א, וסי' שלח ס"ה, וסי' שנו ס"ז, וסי' שסג סמ"ב, וסי' שסד ס"ד).

(ג) רק בהלכות מסוימות (כמו שבות דשבות במקום מצוה, וכיו"ב) כותב שנהגו להקל על פי שיטה זו (ראה סי' רנב סי"ח וס"כ, וסי' רסו סי"ג, וסי' שכה ס"ד, וסי' שצב ס"א, וסי' תד ס"ב).

ונראה שכן אמנם נהג כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", שהרי מטעם זה דן ברחובות העיירה הקטנה ליובאוויטש, אם יש להם דין רשות הרבים (חידושים לג, ד): "בעירנו ליובאוויטש ... כיון שכולם מפולשים לפלטיא, הוא הרחוב שבאמצע העיר ששם החנויות כולם, אם כן חשיבי כולם רשות הרבים ... להפוסקים דלא בעינן בקיעת ששים ריבוא".

והיינו שאף שלא דרו בעיירה ליובאוויטש אלא כמה מאות משפחות, מכל מקום נחשב רחוב השוק "פלטיא", והרחובות שהולכים לעיירות אחרות נחשבים "סרטיא", ושאר כל הרחובות המפולשים מצד אחד לפלטיא ומצד השני לסרטיא "חשיבי כולם רשות הרבים", שאין העירוב מועיל בהם.

ה | עיר שיש בה ששים ריבוא

כל זה הוא בתקופת כתיבת השלחן ערוך, שכמעט כולם דרו אז בעיירות קטנות שאין בהם ששים ריבוא.

ומה יהי' הדין בתקופתינו, שעיירות רבות יש בהם ששים ריבוא?

נתבאר על כך בשוע"ר (סי' שנו ס"ז): "ואפילו בזמן הזה, שיש אומרים שאין לנו רשות הרבים גמורה, מפני שאין ששים ריבוא בוקעים בה, מכל מקום מתחלפת היא בעיר גדולה שיש בה ס' ריבוא".

והיינו שאף בתקופת כתיבת השלחן ערוך, שרוב העיירות לא הי' בהם ששים ריבוא, מכל מקום היו גם עיירות גדולות שיש בהן ששים ריבוא, ואשר לכן יש להם דין רשות הרבים גמורה.

ומכל שכן בזמנינו, שיש עיירות רבות שדרים בהם יותר מששים ריבוא, ואם כן הרחובות שבהם רשות הרבים גמורה.

ומקורו בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (פראג סי' לא): "ואף על גב שאין לנו עתה רשות הרבים ... ס' ריבואות בוקעין בו ... בעיר ... גזרו אטו רשות הרבים".

ופירש בדרכי משה (סי' שנו ס"ק ג): "בעיר דשכיחי רשות הרבים".

ובמ"א (שם ס"ק ח): "בעיר גדולה שיש ס' ריבוא".

יוצא מזה שעיר גדולה שיש בה ששים ריבוא, הרחובות שבהם הם רשות הרבים גמורה לדברי הכל.

וכן נתפרש ברש"י (עירובין ו, א ד"ה רשות הרבים): "רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים ריבוא". והיינו שכיון שהעיר יש בה ששים ריבוא, נחשבים הרחובות שבהם רשות הרבים גמורה.

ועוד שם (ו, ב ד"ה אבולי דמחוזא): מחוזא ... היו בה ששים ריבוא".

וכן כתב שם (נט, א ד"ה עיר של יחיד): "שלא היו נכנסין בה תמיד ס' ריבוא של בני אדם, ולא חשיבא רשות הרבים, דלא דמיא לדגלי מדבר". הרי שאם נכנסים תמיד בעיר הזאת ששים ריבוא, היא דומה לדגלי המדבר וחשובה רשות הרבים.

וכן נפסק בשו"ע"ר (סי' שצב ס"א): "עיר של רבים ... ששים ריבוא בוקעים בה בכל יום". היינו שאם ששים ריבוא בוקעים בעיר הזאת היא "רשות הרבים גמורה".

ונתפרשה יותר הלכה זו בתוס' שם (ו, א ד"ה כיצד): "וקשה לר"ת דבשבת בפ' הזורק (ד' צח.) אמר דעגלות הוו תחתיהן וביניהן רשות הרבים, ותחתיהן לא היו ס' ריבוא, ואומר ר"י דמכל מקום דרכן היה לצאת ולבא באותו דרך".

והיינו שאף שלא שייך שיעברו ששים ריבוא תחתיהן וביניהן של העגלות, מכל מקום כיון שיש במחנה ששים ריבוא, וכיון "דמכל מקום דרכן לצאת ולבא באותו דרך" נחשב גם מקום זה רשות הרבים גמורה.

וראים אנו בכל אלו שגם "עיר שמצויין בה ששים ריבוא" נחשבים הרחובות שבה רשות הרבים גמורה, ואין צריך שיעברו ששים ריבוא בכל יום ברחוב זה עצמו.

ואף שנתבאר בשו"ע"ר (סי' שמה ס"א): "ויש אומרים שכל שאין ששים ריבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים". שלפום ריהטא הפירוש הוא שששים ריבוא עוברים כל יום ברחוב זה עצמו.

ועד"ז בשו"ע"ר (סי' שסג סמ"ב וסמ"ד): "בוקעים בו ששים ריבוא בכל יום ... שאם היו ששים ריבוא בוקעים במבוי זה היה רשות הרבים גמורה".

וכן בשו"ע"ר (סי' שצב ס"א): "שכל רשות הרבים שאין ס' ריבוא בוקעין בה בכל יום".

ומקורו ברש"י עצמו (שהוא מקור שיטה זו); שאף שבתחלה כתב (עירובין ו,

א ד"ה רשות הרבים) "עיר שמצויין בה ששים ריבוא", מכל מקום הזכיר אחר כך בהמשך לזה (שם ו, ב ד"ה ירושלים) "רשות הרבים שלה ... יש בה דריסת ששים ריבוא". שלפום ריהטא יש לפרש דבריו דהיינו שיש דריסת ששים ריבוא בכל יום ברחוב זה עצמו.

מכל מקום הרי כבר הובא לעיל מהמפורש בכמה מקומות ברש"י ובתוס' ובשוע"ר, דסגי במה שיש בעיר זו ששים ריבוא. ומה שכתבו "עוברים בו", "בוקעים בו", פירושו הוא כעין מה שכתב בעל התרומה (סי' ריד) "שולטין בה ששים ריבוא", שהכוונה היא בודאי, שכיון שדריס בעיר הזאת ששים ריבוא, וכיון שרחוב זה עשוי לדריסת כל בני העיר, הרי פירוש הדבר הוא שששים ריבוא אלו שולטין בו, ובוקעים בו, ויש בה דריסת רגל שלהם, ובכל יום עוברים רבים מהם ברחובות אלו.

וכן האריך להוכיח באגרות משה (ח"א סי' קלט): "שהס' ריבוא קאי על העיר".

ומוכיח כן גם מגמרא נוספת: "דהא בעירובין דף כ"ב איתא ואפילו במעלות בית מרון הוא רשות הרבים, ופרש"י שמהלכין בה בזה אחר זה, ולא שנים יחד, ואם כן אף אם ילכו בלא הפסק כל הכ"ד שעות של המעת לעת לא יעברו ס' ריבוא, ומכל מקום הוא רשות הרבים".

ויתירה מזו פירש הריטב"א (עירובין נט, א ד"ה ור"ת): "רש"י ז"ל אינו מצריך שיתיישבו בעיר ששים רבוא, אלא שיכנסו בה ששים רבוא, כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בהם סוחרים וכיוצא בהם. ותדע שאף ירושלם לא היו בה ששים רבוא תדיר, ואעפ"כ יש בה משום רשות הרבים, אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה".

ו | נגד החוש והיפך המציאות

ומי שרוצה לפרש, שרשות הרבים היינו דוקא כאשר ששים ריבוא עוברים ברחוב זה עצמו, הרי זה נגד החוש לגמרי, כפי שכבר ביארתי בכמה מקומות (ראה דובר שלום ע' קלא. שיעורי הלכה למעשה ע' רסה), שאין הדבר במציאות כלל שיעברו ששים ריבוא ביום אחד ברשות הרבים שרחבו ט"ז אמה, שהרי בכל המעת לעת יש רק 84 אלף שניות. וכיון שהולכים ברשות הרבים רק ביום ולא בלילה (כדמוכח מהלכות עד דכליא ריגלא דתרמודאי, ועוד), הרי במשך י"ב שעות היום יש רק 42 אלף שניות. וכדי שיעברו ששים ריבוא ברשות הרבים שרחבו ט"ז אמת, אי אפשר הדבר אלא אם כן יעברו כל שניה 15 איש, והיינו על ידי שיצטופפו כולם יחד 15 שורות (בתוך 16 אמה), וירוצו כל היום באופן של מרתון, באופן שכל שניה יעברו 15 איש. וזה הרי לא מציאותי כלל.

ויתירה מזו הובא לעיל מברייתא (שבת ו, א) ושוע"ר (סי' שמה ס"א): איזו היא רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה. והרי גדרם של "שווקים" אלו נתבאר בגמרא (שם) ובשוע"ר (שם סכ"א): "יושבים שם הסוחרים על אצטבאות ... מקום פנוי שבין העמודים הוא רשות הרבים, כיון שרבים בוקעים שם, ואע"פ שבין עמוד לעמוד אין שם רוחב ט"ז אמה". והרי אינו במציאות כלל, שבין העמודים האלו שבתוך השוק, ש"אין שם רוחב ט"ז אמה", יעברו ששים ריבוא בכל יום!

ובפרט לפי המבואר בשוע"ר שם: "איזו היא רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה", הרי מדובר בשוק, שגם ארכו אינו עולה על ט"ז אמה, ובמרוכע זה של ט"ז אמה על ט"ז אמה יש גם אצטבאות למכירה, ומכל מקום נצטרך בהכרח לומר, שבין האצטבאות רצים 600 אלף איש במשך כל היום, כך שעוברים ברשות הרבים זה 15 איש כל שניה ושניה במשך כל היום כולו.

ויתירה מזו, שהרי מדובר כאן ב"שווקים", שאנשים באים אליהם כדי לקנות ולמכור (ולא כדי לרוץ במרתון), ואיך זה שייך במציאות אשר ששים ריבוא אנשים יבואו לקנות ביום אחד ב"שווקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה"?

והרי גם אם יתאספו כל חכמי אתונה לא יוכלו להמציא אפשריות כזאת בעולם הזה, אלא אם כן מדובר במלאכים, וכמו שאנו אומרים בנתנה תוקף "מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון".

ואם כן נצטרך לומר שרשות הרבים כזו (של ט"ז אמה אורך וט"ז אמה רוחב) היא מציאות שלא היתה ולא נבראה מבריאת העולם ועד עתה, והיא הלכתא למשיחא.

וכיון שכל זה אינו במציאות כלל, אם כן מה הם כל דיני רשות הרבים המלאים בש"ס ופוסקים?

ובלשון אדה"ז בסדר הכנסת שבת: "ועוד יש פליאות עצומות מהחוש על דעת זו".

אלא על כרחך פשוט, שגם לדעה זו שצריך ששים ריבוא, הכוונה היא שצריך שיהיו ששים ריבוא בעיר הזאת, ואזי כל הרחובות שבה הם רשות הרבים מן התורה, כיון שאנשי העיר הזאת, שהם ששים ריבוא, שולטים ובוקעים ועוברים ברחוב זה, ויש להם דריסה ברחובות אלו, בכל יום.

וכך הוא גם בנושא הסוג השני של רשות הרבים, שנקרא "סרטיא" בברייתא

הנ"ל, והם "דרכים שעובר בהן מעיר לעיר ורחבים ט"ז אמה"; שהרי אינו שייך במציאות כלל אשר ששים ריבוא יעברו דרכו ביום אחד מעיר לעיר. ואפילו אילו הי' מדובר בדרך שהיא רחבה כמה עשרות אמות, עדיין אין זה במציאות כלל.

וכמדומה שהפעם היחידה שקרה דבר כזה, אשר ששים ריבוא יעברו ביום אחד ממקום למקום בדרך אחת, הי' זה במסעות בני ישראל במדבר.

וגם שם לא נסעו באותה דרך רק פעם אחת, ולא עברו בה "בכל יום".

ואיך זה שייך שמשיעה לנו הברייתא הלכה כזו באופן פשוט כזה, שסרטיא היא רשות הרבים גמורה, בשעה שנצטרך לפרש שהכוונה היא לסרטיא כזו שלא היתה מאז בריאת העולם ועד היום! ?

אלא ודאי כוונת פוסקים אלו היא, שסרטיא היא דרך שבין כמה עיירות, אשר בעיירות האלו דרים (ביחד) ששים ריבוא, וכל יום הולכים מהם בסרטיא זו.

וכיון שבעירנו ברוקלין יש הרבה יותר מששים ריבוא. וכיון שהרחובות שבהם "רבים בוקעין בו", כבר נתבאר בסי' שסד (ריש ס"א וס"ד) שאין צורת הפתח מועלת בהם.

והיינו הן בשכונתנו קראון הייטס, והן בשאר השכונות, כמו בארא פארק וכיו"ב.

והיינו שכל ארבעת סוגי הרחובות (שנתבארו לעיל ס"ב), הנמצאים בכל העיר כולה, אין צורת הפתח מועלת בהם (כי אם בסמטאות שאינם עשויות לכל בני העיר, שנתבאר לעיל ס"ג).

ז | רחוב שיש בו ששים ריבוא

כל זה הוא לפי שיטת רבינו הזקן וסיעתו המבוארת לעיל, שאם יש ששים ריבוא בעיר זו, אזי כל מבוי מפולש שיש בו, אם רבים בוקעים בו, יש לו דין רשות הרבים גמורה, שאין צורת הפתח מועלת בו.

וכפי שנתבאר לעיל, שהוא מוכרח לפי שיטת רבינו הזקן, שגם "שווקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה ... הן רשות הרבים גמורה", אף שאינו במציאות כלל שיעברו בו ששים ריבוא במשך יום אחד.

אמנם יש רבנים שנראה להם לומר (שלא כפסק שו"ע"ר הנ"ל, אלא) שרשות הרבים גמורה הוא דוקא רחוב ארוך ביותר, שבכל משך ארכו מפוצל לרחובות רבים (כמו נדל), ודרך כל אחד מהרחובות הרבים עוברים עשרות אלפים

במשך כל יום ויום, עד שמצטרפים כולם לשישים ריבוא שעוברים ביום אחד בכל משך ארכו של רחוב זה עצמו.

וכך מפרשים בהכרח גם את דין ה"שוק", שהוא ארוך קילומטרים רבים, ומפוצל לרחובות רבים, שעוברים בהם כל יום שישים ריבוא - בכל משך ארכו של השוק הארוך הזה.

וכך יצטרכו לפרש גם "דרכים שעוברים בהן מעיר לעיר", שגם הם מפוצלים לרחובות רבים, שעוברים בהם שישים ריבוא - לרוחב כל ארכה של הדרך הזאת.

ולמרות הדוחק העצום שיש בכל זה, רוצים הם להתיר מטעם זה את העירוב שבשכונת בארא פארק, כי אין שם אף רחוב ארוך כזה, שבמשך כל ארכו יעברו בו שישים ריבוא ביום אחד.

אמנם מכל מקום, גם לפי דעתם, עדיין ישאר דין "רשות הרבים גמורה" על שדרת "איסטערן פרקוויי" שבשכונתנו, שהרי בכל משך ארכו עוברים בו שישים ריבוא בכל יום. ואם כן יהי' לדברי הכל רשות הרבים גמורה, שאין צורת הפתח מועלת בו.

ולכן גם לדעת רבנים אלו שמתירים העירוב בשכונת בארא פארק, עדיין יאסרו זאת ברחובות הגדולים כאיסטערן פארקוויי וכיו"ב, כמבואר בדבריהם (אור ישראל כ' ע' ר): "לא רצה ליתן הסכמתו לערב כל מנהטין או כל ברוקלין ... שהרחובות הכי גדולות של העיר שכיחי סמ"ך ריבוא בוקעים".

יוצא אם כן, שאם יבנו צורת הפתח מסביב לכל השכונה, שוב לא תועיל כלום, אפילו לפי דעת הרבנים האלה.

רחוב זה רחבו יותר ממאה אמה, ארכו יותר מ-5 קילומטר, והוא מפוצל במשך ארכו לכ-30 רחובות גדולים וקטנים, החוצים אותו, שכך שבסך הכל עוברים לארכו ולרחבו שישים ריבוא בכל יום:

(א) לשני צדי כל אורך הרחוב הארוך הזה דרים עשרות אלפי אנשים.

(ב) גם עשרות אלפי אנשים הדרים ברחובות הסמוכים באים כל יום לעבור בו (דרך אחד משלושים הרחובות החוצים אותו) אל החנויות והמוסדות שמעבר השני, וכיו"ב. או סתם כדי לטייל בשדרה רחבת ממדים זה.

(ג) גם באים מכל העיר לבקר כל יום במוסדות הציבוריים שברחוב הזה: בתי הספר, הספריות, המוזיאונים, הבנקים, בתי הכנסת וישיבות וכיו"ב.

(ד) בנוסף לזה עוברת בו רכבת תחתית, עם חמש קוים (2, 3, 4, 5, shuttle), וחמש תחנות, שבהן עוצרות הרכבות יותר מאלף פעמים בכל יום. וכל אדם שיוצא באחת מהתחנות האלו עובר ברחוב זה, כל אחד למקומו.

(ה) וכל זאת בנוסף לעשרות אלפי המכוניות שעוברות בו כל יום, הן לארכו, והן לרוחבו - דרך אחד משלושים הרחובות החוצים אותו (כולל גם מאות אוטובוסים שחוצים כל יום את איסטרן פארקוויי, בכעשר מהרחובות הנ"ל).

ואף שהמכונית היא רשות בפני עצמה, מכל מקום מצטרפים גם האנשים שבמכוניות למספר ששים ריבוא, כמבואר בשוע"ר (סי' שמה קונטרס אחרון ס"ק ב ד"ה ועוד): "דמה שהספינות עוברים בים, מיקרי בקעי ביה רבים, אלא דלא הוי רשות הרבים משום דלא ניחא תשמישתיה".

וכל זאת בנוסף למה שפעם אחת בשנה, בסוף הקיץ, מתקיימת תהלוכה (הנקראת: West Indian Labor Day Parade), שבמהלכה נאספים יותר מששים רבוא בשדרה הרחבה של הרחוב הזה.

הפרש נוסף יש בין שכונת בארא פארק לבין שכונת קראון הייטס, לפי מה שהרבו לדון המתירים בעירוב בארא פארק, מטעם שיש לה ג' מחיצות אצל הים, סביב רובה של שכונת בארא פארק (ראה אור ישראל יט ע' רד ד"ה לפני); אף שיש בהם פירצות של יותר מט"ז אמה [ויש הרבה לדון בתוכן הלכה זו בשוע"ר סי' שמה ס"ה-ו, וסי"א]. משא"כ בשכונתנו קראון הייטס, שהיא מחוץ לג' מחיצות אלו.

ח | שערים מכוונים זה כנגד זה

בשוע"ר (סי' שמה סי"א): "איזו היא רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה, שכן היה רוחב הדרך במחנה לויים שבמדבר. והוא שאינם מקורים, ואין להם חומה סביב. ואפילו יש להם חומה אלא שהם מפולשים משער לשער, דהיינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה, הרי יש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים אם הוא רחב ט"ז אמה".

ולפי זה יש רבנים הרוצים לומר, שכל העיירות הגדולות אין להם דין רשות הרבים גמורה, שהרי אין כאן רחוב אחד ארוך החוצה את כל העיר, וממשיך ויוצא מן העיר באופן "שהשערים מכוונים זה כנגד זה".

אימנם מפורש בשוע"ר כאן, שאין השערים צריכים להיות מכוונים זה כנגד זה אלא דוקא בעיר שיש לה חומה מסביב, כמבואר כאן: "והוא...אין להם חומה סביב. ואפילו יש להם חומה אלא שהם מפולשים משער לשער, דהיינו

שהשערים מכוונים זה כנגד זה". הרי שעיר שאין לה חומה אין הדרכים החוצה את העיר צריכות להיות "מכוונים זה כנגד זה".

ומקורו ברש"י (עירובין ו, א ד"ה רשות הרבים): "עיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה, [אן] שהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער". הרי שאם אין בה חומה אין צריך שיהיה מכוון משער לשער.

וכ"ה בראבי"ה (עירובין ס"ו שצא): "דעיירות שלנו, שהם מוקפים חומה, ואין מכוונים שעריהם משער לשער, שהם כרמלית".

ויותר מפורש בדבריו (שם ס"ו שעט): "עירות שאין להן חומה, שראשי רשות הרבים שלהן מפולשין, הוי רשות הרבים. ואם מוקפין חומה, ורשות הרבים שלהם מכוון ומפולש משער לשער ברוחב י"ו אמות, הוי רשות הרבים".

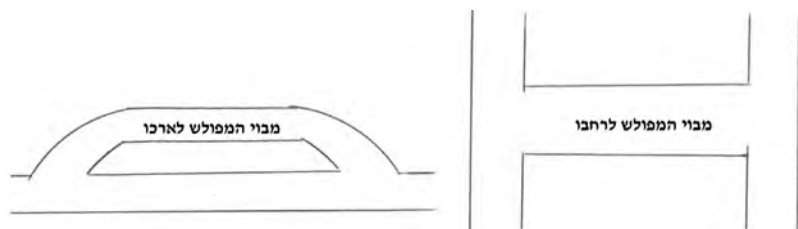
הרי חילק ביניהם בפירוש, שמוקפות חומה צריך שיהיו שעריהם מכוונים, ואין מוקפות חומה צריך רק שיהיו שעריהם מפולשים.

וכן נתבאר בחידושי צמח צדק (לד, א): "אבל בעיר שאינה מוקפת חומה, אז יש לומר הרחוב חשוב רשות הרבים אף שאינו מפולש".

וכן האריך להוכיח בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה ס"ו כד): "שדווקא בעיר מוקפת חומה צריך שהשערים יהיו מכוונים זה כנגד זה".

וכן מוכח ממה שהובא בשו"ע"ר (ס"ו שמה ס"ב): "מבואות המפולשים לרשות הרבים מב' ראשיהם, וארכן לאורך רשות הרבים, אע"פ שאין ברחבן ט"ז אמה, הרי הם רשות הרבים גמורה". היינו דמיירי במבוי עקום, שארכו לאורך רשות הרבים, ושני קצוותיו מתעקמים באלכסון ומפולשים לרשות הרבים, ומכל מקום "הרי הם רשות הרבים גמורה", כיון דלא מיירי כאן במוקפת חומה.

וכן הוא גם כשהמבוי הוא לרוחב רשות הרבים, אלא שאז צריך שרוחב המבוי יהי ט"ז אמה, כמבואר בשו"ע"ר שם (ס"ו שמה ס"א): "וכן מבואות רחבים ט"ז אמה המפולשים מרחוב לרחוב או מרחובות לדרכים הרחבים ט"ז אמה הן רשות הרבים גמורה".

אשר שניהם רשות הרבים גמורה, אף שאינם מפולשים אל מחוץ לעיר, ואף שהם מוקפות מחיצות - חוץ מהמקום שבו הם מפולשים, כמבואר בחידושי צמח צדק (לג, ד - לד, א): "וכמו בעירנו ליובאוויטש ... שהשער של המסלה ההולכת לעיר דובראוונא, והשער של המסלה ההולכת לוויטעפסק או לרודניא, אינן מכוונין כלל זה נגד זה ... אכן כיון שכולם מפולשים לפלטיא הוא הרחוב שבאמצע העיר ששם החנויות כולם, אם כן חשיבי כולם רשות הרבים ... עד"מ מסלה ושביל אחד יוצא ממנו למערב רחב י"ו אמה בקרן צפונית מערבית והולך לסרטיא, ומסלה אחת יוצא ממנו בקרן דרומית מזרחית גם כן רחב י"ו אמה והולך לסרטיא אחרת, נמצא המסילות היוצאות ממנו אינן מפולשין זה נגד זה כלל, אעפ"כ כיון שהוא פרוץ ברוחב י"ו אמה בשני מקומות הנ"ל, אע"פ שזולתן יש לו ד' מחיצות גמורות, מכל מקום כיון שהוא ענין רשות הרבים מצד שבני העיר מתקבצים שם, ואינו סתום מד' רוחות לגמרי, כי אם יש בו שני פתחים גדולים ברוחב י"ו אמה, יש לומר חשוב רשות הרבים".

וגם כאן אין שום דרך במציאות בעולם, שיהי' אפשר לפרש דברי הפוסקים באופן אחר, שהרי הלימוד הוא מירושלים, שהיתה לה חומה ושעריה מכוונים זה לזה. והרי אינו במציאות כלל לומר, שגם מחוץ לחומת ירושלים, ימשיכו דרכים אלו ללכת ישר עד סוף העולם (או עד הים), באופן של "מכוון משער לשער".

ולא רק שאין זה במציאות שילכו ישר עד סוף העולם (או עד הים), אלא גם מיד שיוצאים מחוץ לחומה, בהכרח שיסטו מדרכם הישרה, ואי אפשר בלאו הכי, שהרי ירושלים היא בהרים, ואי אפשר במציאות שדרך היציאה מירושלים תלך ישר באופן מכוון - מגובה ההר לעמקו, כי כל דרך שיורדת מההר חייבת ללכת בעקלתון ובעיגול, עד שתרד מן ההר.

וכיון שמפורש בגמרא (עירובין ו, ב): "ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים", הרי פשוט וברור, שמחוץ לחומה אין צורך שיהיו מכוונות זו כנגד זו.

יוצא אם כן שכל הרחובות שבעירנו, שאינה מוקפת חומה, הן רשות הרבים גמורה, שאין מועיל להם צורת הפתח.

ט | מבוי עקום

וכל זה הוא בשכונתנו ובעירנו, משא"כ בעיירות הקטנות יותר, שאין דרים בהם ששים ריבוא, מועיל העירוב לדעת אלו הפוסקים המצריכים ששים ריבוא.

אמנם גם שם נבוכ אנני בדיני העירוב הנעשה שם, שהרי נתבאר בשוע"ר (סי' ססד ס"ה ואילך): "מבוי עקום כמין ד', ומפולש בב' ראשוי לרשות הרבים ... צריך שיעשה צורת פתח בעקמומיתו, כדי שיהא הצורת פתח שהוא תיקון של מבוי מפולש נראית להדרים כאן ולהדרים כאן ... מבואות הפתוחים אלו לאלו, הרי כולם במקום פתיחתן זה לזה דינם כמבוי עקום, וצריכים שם תיקון שנתבאר ... מבוי העשוי כנדל, דהיינו מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו משני צדדיו ... עושה לכל אחד במקום פתיחתו לגדול צורת פתח, לפי ששם הוא כמבוי עקום".

ואף שסיים בשוע"ר שם (סי' ססד ס"ט): "וכל דיני מבוי עקום הם במבוי, שבתים וחצירות פתוחים לתוכו כראוי, אבל מבואות שלנו שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכו כראוי ודינם כחצר, אינם צריכים שום תיקון בעקמומיתם כמו שאין צריך בחצר עקומה". היינו מחמת שבזמנם לא היו בתים וחצרות פתוחים לתוכו כראוי (שבכל חצר ה"י רק בית אחד); משא"כ בזמנינו, רוב הבתים שבעירות יש בתוכם כמה דירות (עד שצריכים לעשות עירוב חצרות ביניהם), ואם כן יש לכל בנין דין חצר (שיש בו כמה דירות) ולכל מבוי דין מבוי.

וכמבואר בשו"ת צמח צדק (חאו"ח סי' מא סוף אות ח): "דמבואות דידן בתים וחצרות פתוחים לתוכן ממש, ואין להם שום קולא משאר מבוי, דאף אם החצר אין בה רק בית אחד, מכל מקום כיון שיש בהבית כמה חדרים, יש לומר שהם כשני בתים הפתוחים לחצר".

וכמבואר בשוע"ר (סי' שסה ס"י): "אפילו בבית אחד מחדר לחדר, אם בכל חדר דר אדם אחד בפני עצמו". ועאכ"כ שכן הוא בבנייני מגורים שבהם כמה דירות, שבכל דירה גרה משפחה נפרדת.

ויתירה מזו נהוג ברחובות רבים, שבין כל שני בתים יש כביש צר, עם מקום חניה פרטי לשני הבתים האלה, והרי זה ממש חצר ששני בתים פתוחים לתוכו. ואם כן יש לרחוב זה דין מבוי, שצריך להוסיף צורת הפתח בעקמימותו, ובכל פינת רחוב.

וכבר הקשה במ"א (סי' שסג ס"ק כז) מדוע אין אנו עושים לחי או קורה בכל פינה, ומתקן שמבואות שלנו אין להם חצרות ובתים, ולכן יש למבואות דין חצרות שאין בו דין מבוי עקום. וכ"ה בשוע"ר סי' ססד ס"ט, שהובא לעיל.

אמנם במבואות שלנו, שיש להם בנינים שבכל אחד מהם יש כמה דירות, ויש להם מקומות חניה ששני הבתים פתוחים לתוכו, אם כן יש להם לכאורה דין מבואות, ואם כן נצטרך לעשות להם לחי או קורה בכל פינת רחוב.

ובלשונו של המ"א: "וצ"ע שלא ראיתי נוהגין כן".